Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Literatura światowa poza kanonem zachodnim

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów media content & creative writing	**Cykl dydaktyczny** 2026/27
Specjalność -	**Forma weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się** Zaliczenie na ocenę
Jednostka organizacyjna Instytut Filologii Polskiej	**Języki wykładowe** polski
Poziom studiów II stopnia	**Obligatoryjność** Obowiązkowy
Forma studiów studia stacjonarne	**Blok zajęciowy** Przedmioty kierunkowe
Profil studiów ogólnoakademicki	

Koordynator zajęć	Magdalena Stoch
Prowadzący zajęcia	Magdalena Stoch

Okres Semestr 1	**Forma weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się** Zaliczenie na ocenę **Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia** • Wykład: 8, Zaliczenie bez oceny • Ćwiczenia audytoryjne: 16, Zaliczenie na ocenę	**Liczba punktów ECTS** 2

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Kurs poświęcony jest wybranym dziełom literatury światowej powstającym poza zachodnim (wywodzącym się z kultur Europy Zachodniej i Ameryki Północnej) kanonem kulturowym. Zajęcia koncentrują się na analizie literatury w kontekście historii kolonializmu, relacji władzy, migracji, tożsamości, pamięci, płci kulturowej oraz procesów dekolonizacji. Osoby studiujące poznają teksty literackie pochodzące m.in. z krajów Afryki, Azji, Ameryki Łacińskiej i literatury diaspor. Celem kursu jest rozwijanie umiejętności krytycznej interpretacji tekstów literackich i kulturowych z wykorzystaniem perspektywy postkolonialnej i porównawczej, a także refleksji nad mechanizmami tworzenia kanonu literackiego oraz różnorodnością współczesnych tradycji kulturowych. Kurs wspiera również rozwijanie umiejętności świadomego wykorzystywania strategii narracyjnych i perspektyw obecnych w literaturze światowej do twórczego opisywania doświadczeń związanych z pamięcią, tożsamością, migracją, relacjami władzy i różnicą kulturową.

Wymagania wstępne

WIEDZA: Osoby studiujące powinni posiadać podstawową znajomość kluczowych pojęć z zakresu teorii literatury i kultury oraz ogólną wiedzę humanistyczną lub społeczną. Wymagana jest świadomość podstawowych kategorii analizy tekstów i dyskursów, takich jak tożsamość, różnica, narracja czy kontekst historyczno-społeczny. UMIEJĘTNOŚCI: Oczekuje się umiejętności krytycznego czytania i interpretacji tekstów w języku polskim, a także formułowania własnych opinii i argumentów w oparciu o materiał źródłowy. Osoby studiujące powinny potrafić przygotowywać krótkie wypowiedzi pisemne i ustne, uczestniczyć w dyskusji oraz łączyć refleksję teoretyczną z analizą konkretnych przykładów literackich i kulturowych.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy:			
W1	ma pogłębioną wiedzę na temat wybranych dzieł literatury światowej oraz współczesnych teorii i metod badań literackich związanych ze studiami postkolonialnymi, pamięcią kulturową i problematyką kanonu	K_W1	Test
W2	zna i rozumie wybrane współczesne kierunki rozwoju literaturoznawstwa oraz badań nad kulturą i reprezentacją	K_W7	Test
Umiejętności:			
U1	potrafi formułować problemy interpretacyjne i analizować teksty literackie z wykorzystaniem wybranych perspektyw badawczych z zakresu literaturoznawstwa i studiów postkolonialnych	K_U1	Udział w dyskusji, Praca pisemna, Praca podczas zajęć (warsztaty, symulacje, ćwiczenia praktyczne)
U2	potrafi tworzyć pogłębione wypowiedzi krytyczne i interpretacyjne dotyczące tekstów literackich i zjawisk kulturowych, wykorzystując specjalistyczną terminologię i świadomie konstruowaną argumentację	K_U2	Udział w dyskusji, Praca pisemna, Praca podczas zajęć (warsztaty, symulacje, ćwiczenia praktyczne)
U3	Osoba studiująca potrafi świadomie posługiwać się konwencjami literackimi w praktyce twórczej oraz wykorzystywać wiedzę o procesach społecznych, historycznych i kulturowych do konstruowania złożonych tożsamości bohaterów literackich.	K_U2	Praca pisemna

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Kompetencji społecznych:			
K1	jest gotów do krytycznego i odpowiedzialnego uczestnictwa w dialogu międzykulturowym oraz refleksji nad kulturową różnorodnością współczesnego świata	K_K1	Praca pisemna, Praca podczas zajęć (warsztaty, symulacje, ćwiczenia praktyczne)

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Literatura światowa i problem kanonu zachodniego	W1, W2	Wykład, Ćwiczenia audytoryjne
2.	Wprowadzenie do studiów postkolonialnych i dekolonialnych	W2	Wykład
3.	Literatura a kolonializm, imperializm i relacje władzy	U1	Wykład, Ćwiczenia audytoryjne
4.	Tożsamość kulturowa, język i reprezentacja	U1	Wykład, Ćwiczenia audytoryjne
5.	Migracje, diaspora i doświadczenie transkulturowe	K1	Ćwiczenia audytoryjne
6.	Literatura wobec pamięci, przemocy i traumy	W1, U1	Wykład, Ćwiczenia audytoryjne
7.	Płeć kulturowa i intersekcjonalność w literaturze światowej	U1, K1	Ćwiczenia audytoryjne
8.	Relacje między centrum a peryferiami kultury	W2	Wykład
9.	Analiza porównawcza wybranych dzieł literatury spoza zachodniego kanonu	U1, U2	Ćwiczenia audytoryjne
10.	Współczesne formy oporu, dekolonizacji i odzyskiwania głosu w literaturze światowej	K1	Ćwiczenia audytoryjne
11.	Tożsamość bohatera w kontekście społeczno-historycznym – świadome wykorzystanie konwencji literackich w praktyce twórczej	U3, K1	Ćwiczenia audytoryjne

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład, Pokaz
Ćwiczenia audytoryjne	Dyskusja, Praca w grupie, Praca z tekstem

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Udział w wykładzie jest obowiązkowy. Zasady potwierdzania obecności: Lista obecności jest udostępniana wyłącznie przez pierwsze 10 minut zajęć. Osoba spóźniona może dołączyć do zajęć, o ile nie zakłóca ich przebiegu, jednak po upływie 10 minut od rozpoczęcia zajęć nie ma możliwości wpisania się na listę obecności. Warunkiem zaliczenia wykładu jest uzyskanie pozytywnego wyniku z testu końcowego sprawdzającego wiedzę dotyczącą zagadnień omawianych podczas zajęć. Test obejmuje kluczowe pojęcia, teorie i koncepcje związane z literaturą światową, studiami postkolonialnymi i dekolonialnymi, problematyką kanonu literackiego, migracji, pamięci kulturowej, tożsamości oraz relacji między kulturą, literaturą i władzą. Celem testu jest weryfikacja stopnia opanowania wiedzy teoretycznej oraz umiejętności rozumienia i interpretowania podstawowych kategorii analitycznych wykorzystywanych we współczesnych badaniach nad literaturą światową i kulturą. Warunkiem zaliczenia jest uzyskanie co najmniej 60% punktów możliwych do zdobycia. Kurs możliwy do realizacji w formie zdalnej w aplikacji MS Teams (w razie konieczności spowodowanej obostrzeniami sanitarnymi lub innymi). Potwierdzeniem uczestnictwa osoby studiującej w zajęciach zdalnych jest włączenie kamery oraz mikrofonu w aplikacji MS Teams (na życzenie osoby prowadzącej). W przypadku problemów technicznych, uniemożliwiających włączenie kamery i / lub mikrofonu, student może zostać zobligowany do ustnej lub pisemnej odpowiedzi – z zakresu treści realizowanych w trakcie zajęć – w innym, wyznaczonym przez osobę prowadzącą terminie. Zajęcia prowadzone są z uwzględnieniem zasad dostępności oraz potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób neuroróżnorodnych. W szczególności: • materiały dydaktyczne (np. prezentacje) mogą być udostępniane z wyprzedzeniem, a struktura zajęć jest jasno komunikowana, • dopuszcza się korzystanie z własnych narzędzi wspierających (np. laptopów, słuchawek wyciszających), wybór miejsca w sali oraz zachowania regulacyjne, o ile nie zakłócają przebiegu zajęć, • prowadząca stosuje jasne instrukcje dotyczące zaliczeń oraz przypomina o terminach, • dla osób studiujących posiadających zaświadczenia z BON możliwe są indywidualne dostosowania formy i warunków zaliczenia (np. wydłużony czas pracy, zmiana formy egzaminu), • w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się elastyczne rozwiązania organizacyjne (np. forma online), zgodnie z wytycznymi uczelni i we współpracy z BON. Zajęcia prowadzone są w modelu włączającym, z poszanowaniem różnorodnych stylów uczenia się i doświadczeń osób studiujących.

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Ćwiczenia audytoryjne	Udział w ćwiczeniach jest obowiązkowy. Zasady potwierdzania obecności: Lista obecności jest udostępniana wyłącznie przez pierwsze 10 minut zajęć. Osoba spóźniona może dołączyć do zajęć, o ile nie zakłóca ich przebiegu, jednak po upływie 10 minut od rozpoczęcia zajęć nie ma możliwości wpisania się na listę obecności. Udział w ćwiczeniach oznacza nie tylko obecność na zajęciach, lecz także aktywne uczestnictwo w realizowanych zadaniach. Osoby studiujące są zobowiązane do przygotowania wskazanych lektur, udziału w dyskusjach, analizie tekstów oraz pracy indywidualnej i grupowej prowadzonej podczas zajęć. Aktywność ta jest na bieżąco odnotowywana przez prowadzącą. Brak potwierdzonego udziału w pracy podczas zajęć, w szczególności powtarzający się brak przygotowania, nieuczestniczenie w dyskusji lub odmowa udziału w zadaniach indywidualnych bądź grupowych, oznacza niespełnienie warunków zaliczenia ćwiczeń, niezależnie od odnotowanej obecności. Warunkiem końcowego zaliczenia ćwiczeń jest terminowe przygotowanie autorskiego zestawu wprawek literackich, obejmującego co najmniej 4 szkice inspirowane problematyką, strategiami narracyjnymi oraz perspektywami interpretacyjnymi omawianymi podczas kursu. Wprawki powinny dokumentować świadome wykorzystywanie i przekształcanie poznanych konwencji literackich, umiejętność konstruowania narracji i bohatera oraz osadzania jego doświadczeń i tożsamości w określonych kontekstach społecznych, historycznych i kulturowych. Ocenie podlegać będą: zgodność prac z założeniami poszczególnych zadań (0-2 pkt), świadomy dobór środków narracyjnych i stylistycznych (0-4 pkt), twórcze wykorzystanie omawianych tekstów i konwencji (0-4 pkt), samodzielność i autorski charakter pracy (0-2 pkt) oraz terminowość i kompletność zestawu (0-2 pkt). Narzędzia generatywnej AI nie mogą być wykorzystywane do tworzenia, przepisywania ani stylistycznego opracowywania tekstów oddawanych do oceny. Tekst, którego zasadnicza warstwa narracyjna została wygenerowana przez narzędzia generatywnej AI, nie spełnia kryterium samodzielności i autorskiego charakteru pracy, a tym samym nie spełnia kryterium progowego zaliczenia. Niedopuszczalne jest w szczególności zastępowanie własnej pracy nad zgromadzonym materiałem tekstem wygenerowanym przez AI, generowanie całości lub istotnych fragmentów narracji oraz przedstawianie treści wygenerowanych jako własnego zapisu obserwacji, rozmowy lub doświadczenia. Ewentualne wykorzystanie narzędzi AI w zakresie dopuszczonym przez prowadzącą powinno zostać jawnie wskazane. Warunkiem uzyskania zaliczenia jest zdobycie minimum 9 punktów, w tym co najmniej 1 punktu w kryterium samodzielności i autorskiego charakteru pracy. Punktacja i skala ocen: 13-14 pkt -ocena 5,0 12 pkt -ocena 4,5 11 pkt -ocena 4,0 10 pkt -ocena 3,5 9 pkt -ocena 3,0 0-8 pkt - ocena 2,0 Udział w dyżurach wymaga uprzedniego zgłoszenia mailowego. Termin oddania zestawy wprawek: 10 stycznia 2027 r. Termin w sesji poprawkowej: 17 lutego 2027 r. Na ćwiczeniach obowiązują ramowe zasady dyskusji: • Mówienie we własnym imieniu - formułowanie wypowiedzi we własnym imieniu, odnosząc się do własnych opinii i doświadczeń. • Poufność - treści o charakterze osobistym, które zostaną przywołane w toku zajęć, pozostają w obrębie grupy; zasada ta nie dotyczy wiedzy i treści naukowych. • Szacunek dla różnorodnych poglądów - wymagane jest uważne słuchanie innych, unikanie przerywania wypowiedzi oraz odnoszenie się do argumentów, a nie do osób je formułujących. • Rozróżnianie faktów i opinii - konieczne jest wyraźne wskazywanie, kiedy mówimy o danych i wiedzy naukowej, a kiedy wyrażamy własne stanowisko/opinię. • Zaangażowanie - oczekuje się aktywnego udziału w dyskusji, dzielenia się spostrzeżeniami oraz współtworzenia atmosfery otwartości i wzajemnego szacunku. • Język niedyskryminujący - w komunikacji należy unikać wypowiedzi o charakterze dyskryminującym, stygmatyzującym bądź wykluczającym. • Kultura dialogu - dopuszcza się różnice zdań, jednak oczekiwane jest dążenie do wzajemnego zrozumienia i konstruktywnej wymiany argumentów. • Krytyczne korzystanie ze źródeł - argumentacja powinna opierać się na rzetelnych, zweryfikowanych źródłach. • Otwartość wobec różnic - gotowość do wysłuchania i refleksji nad stanowiskami odmiennymi od własnych, szczególnie w obszarach budzących kontrowersje społeczne i światopoglądowe. • Wrażliwość na kontekst społeczny - świadomość, że niektóre tematy mogą być trudne lub obciążone emocjonalnie; respektowanie prawa do nieujawniania osobistych doświadczeń. • Szacunek dla wspólnego czasu i przestrzeni pracy.

Literatura

Obowiązkowa

1. Achebe, Chinua, Wszystko się rozpada, przeł. Jolanta Kozak, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2009 (wyd. oryg. 1958).
2. Coetzee, J.M., Hańba, Znak, Kraków 2025 (wyd. 3).
3. Conrad, Joseph, Serce ciemności, spolszczenie Jacek Dukaj, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2017.
4. Dazai, Osamu, Zmierzch, przeł. Mikołaj Melanowicz, Tajfuny, Warszawa 2019.
5. Djavadi, Negar, Wszystkie moje rewolucje, przeł. Katarzyna Marczewska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2025.
6. Devi, Ananda, Żywoty wykluczonych. Trzy opowieści, przeł. Krzysztof Jarosz, 2024.
7. Erdrich, Louise, Okrągły dom, przeł. Agnieszka Walulik, ArtRage, Warszawa 2026 (wyd. oryg. 2012).
8. Everett, Percival, James, przeł. Kaja Gucio, Marginesy, Warszawa 2025.
9. Gordimer, Nadine, Świat obcych ludzi, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1964.
10. Gurnah, Abdulrazak, Nad morzem, przeł. Kaja Gucio, W.A.B., Warszawa 2024.
11. García Márquez, Gabriel, Miłość w czasach zarazy, przeł. Carlos Marrodán Casas, Warszawa: Muza, 2007.
12. Paz, Octavio, Labirynt samotności, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1991 (wyd. oryg. 1950).
13. Tawada, Yoko, Fruwająca dusza, Karakter, Kraków 2023

Dodatkowa

1. Adamowicz-Pośpiech, Agnieszka, „Od Jądra ciemności przez Serce mroku ku Sercu ciemności, czyli o eksperymentach przekładowych Jacka Dukaja", „Przekładaniec" 2021, nr 43, s. 144–161.
2. Bhabha, Homi K. (red.), Nation and Narration, London–New York: Routledge, 1990.
3. Bilczewski, Tomasz, Komparatystyka dla humanistów, Universitas, Kraków 2010.
4. Bobako, Monika, Islamofobia jako technologia władzy. Studium z antropologii politycznej, Universitas, Kraków 2017
5. Buchholtz, Mirosława, Studia postkolonialne, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
6. Coetzee M., Białe pisarstwo. O literackiej kulturze Afryki Południowej, tłum. Dariusz Żukowski
7. Erll, Astrid, Kultura pamięci. Wprowadzenie, przeł. Agata Teperek, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018.
8. Fanon, Frantz, Wyklęty lud ziemi, przeł. Hanna Tygielska, Karakter, Kraków 2020.
9. Frankema, Ewout, Ellen Hillbom, Ushehwedu Kufakurinani, Felix Meier zu Selhausen (red.), The History of African Development: An Online Textbook for a New Generation of African Students and Teachers, African Economic History Network, publikacja internetowa, projekt rozwijany na bieżąco. https://www.aehnetwork.org/textbook/?utm_source (dostęp 28.08.2026)
10. Gandhi, Leela, Teoria postkolonialna. Wprowadzenie krytyczne, przeł. Jacek Serwański, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2008.
11. Gierak-Onoszko, Joanna, 27 śmierci Toby'ego Obeda, Warszawa: Dowody na Istnienie, 2019.
12. Hall, Stuart, „Tożsamość kulturowa a diaspora", przeł. Krzysztof Majer, „Literatura na Świecie" 2008, nr 1–2, s. 175–194.
13. Hejmej, Andrzej, Bilczewski, Tomasz, Rajewska, Ewa (red.), Literatura światowa i przekład, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2023.
14. Jóźwiak, Barbara, Literatura świata, Encyklopedia PWN, Warszawa 2007.
15. Said, Edward W., Orientalizm, przeł. Monika Wyrwas-Wiśniewska, Zysk i S-ka, Poznań 2005.
16. „Literatura światowa", „Teksty Drugie. Teoria literatury, krytyka, interpretacja" 2014, nr 4 (148), zwłaszcza: Przemysław Czapliński, „Literatura światowa i jej figury", s. 13–40.
17. Loska, Krzysztof, Postkolonialna Europa. Etnoobrazy współczesnego kina, Universitas, Kraków 2016
18. Masłoń S., Coetzee, Przewodnik Krytyki Politycznej, Warszawa 2009.
19. Nelson, Todd D., Psychologia uprzedzeń, przeł. Agnieszka Nowak, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.
20. Ohia-Nowak, Marta, Antyczarny rasizm. Język, dyskurs, komunikacja, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2025.
21. Organizacja Narodów Zjednoczonych, Deklaracja Narodów Zjednoczonych o prawach ludów rdzennych (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, UNDRIP), 2007.
22. Smith, Linda Tuhiwai, Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples, London–New York: Zed Books, 2012.
23. Willis Jenkins, Mary Evelyn Tucker, John Grim (red.), Routledge Handbook of Religion and Ecology, New York: Routledge, 2017
24. Vodjgani, Zahra, „Nostalgic Reaction in Narratives of Lost Memories in Negar Djavadi's Désorientale", „Tête à Tête: Journal of Francophone Studies" 2023, vol. 2, art. 6.
25. Zajas, Paweł, Postkolonialne imaginarium południowoafrykańskie literatury polskiej i niderlandzkiej, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008

26. Zinn, Howard, Ludowa historia Stanów Zjednoczonych. Od roku 1492 do dziś, przeł. Andrzej Wojtasik, Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2016.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	**Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć**
Wykład	8
Ćwiczenia audytoryjne	16
Przygotowanie do zajęć	16
Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej	10
Pozostałe godziny w kontakcie	2
Przygotowanie do zaliczenia	4
Łączny nakład pracy studenta	**Liczba godzin** 56
Liczba punktów ECTS	**ECTS** 2

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
K_K1	Absolwent/ka Jest gotów do aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i medialnym oraz do inicjowania własnych działań twórczych i komunikacyjnych
K_U1	Absolwent/ka potrafi formułować problemy badawcze oraz projektować i realizować badania w zakresie literaturoznawstwa i nauk o komunikacji społecznej i mediach
K_U2	Absolwent/ka potrafi twórczo i świadomie tworzyć teksty literackie, krytyczne, recenzenckie, a także wypowiedzi ustne oraz autorskie treści internetowe, wykorzystując wiedzę o narracji, stylu, retoryce i języku
K_W1	Absolwent/ka ma pogłębioną wiedzę na temat wybranych dzieł literatury polskiej i światowej oraz teorii badań tekstów literackich
K_W7	Absolwent/ka zna i rozumie główne tendencje rozwojowe dyscyplin: literaturoznawstwo oraz nauki o mediach i komunikacji społecznej